

Kossuth iratok a Heves Megyei Levéltárban

Bevezetésként látnunk kell, hogy Kossuth Lajos élete és politikai tevékenysége nem kapcsolódik közvetlenül Heves és Külső–Szolnok vármegyéhez. Zemplén vármegyében született és élete első három évtizede ide kötődik. Politikusi pályája az 1830-as évektől kezdve 1848-ig elsődlegesen Pozsonyhoz a rendi országgyűlés székhelyéhez, kisebb mértékben Budához és Pesthez köthető. Személyesen ebben az időben, Heves Megyében legfeljebb átutazóban fordulhatott meg, aminek a megye levéltárában nincs nyoma. Az 1849. február 26–27-én lezajlott Kápolnai csatát követően többször megfordult a megyében, így március 5-én az akkor a megyéhez tartozó Tiszafüreden, majd március 30–31-én Egerben.

Az előzők alapján látnunk kell, hogy a megye levéltára igen szegényes Kossuth személyéhez köthető iratokban. Kossuth Lajos névvel legkorábban az 1832-36-os országgyűlés időszakában találkozhatott a megye közönsége. Heves és Külső-Szolnok megyébe is eljutott a Kossuth által szerkesztett Országgyűlési Tudósítások. Ennek 1835. május 13 – 1835 július 29 közötti számai megtalálhatók a levéltár könyvtárában. A kötet formában megőrzött példány külön érdekessége, hogy kézzel íródott¹.

Kossuth tevékenységének fő színterén a rendi országgyűlésen Heves és Külső-Szolnok vármegye követei is részt vettek. Megjelentek az országgyűlés ülésein, hozzászóltak a törvényjavaslatokhoz és szavaztak is azokról. Feladataik közé tartozott és ezt a vármegye közönsége el is várta tőlük, hogy az országgyűlésről igen részletes tudósítást küldjenek a megye közgyűlésének. A követi jelentésekben leírták az országgyűlés egyes ülésein tárgyalt törvénytervezeteket, az egyes megyék követeinek felszólalását, a vitákat és sokszor a felszólalásokhoz fűzött saját véleményüket is. Közölték az egyes törvénytervezetekkel kapcsolatos szavazások eredményét, részletezve azt, hogy, mely megyék szavaztak a törvény elfogadása mellett és melyek ellene. Heves megye követeinek jelentéséből nyomon követhetjük Kossuth országgyűlési munkáját egészen 1848 márciusáig².

A levéltárban alig találunk Kossuth által saját kezűleg írt iratot. A fellelhető iratok többsége az 1848–49-es forradalom és szabadságharc során viselt

---

¹ HML. Könyvtára 144 001.

² HML. Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir., Országgyűlési ir. IV-1/e

funkcióihoz, pénzügyminiszterségéhez, az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöki tisztségéhez és kormányzó elnöki tisztségéhez kötődnek. Ezek mindegyikét Kossuth nevében adták ki, de ő csak aláírta azokat, az érdemi szöveget pedig valamelyik jegyző írta le. A levéltárban a vármegye közönségéhez, vagy éppen népéhez intézett nyomtatott hirdetmények és körlevelek is fennmaradtak, melyeket Kossuth nevében adtak ki. A levéltár 1849 május és augusztus közötti anyaga csak néhány iratból áll, ezért szövegközlésünket kénytelenek voltunk április végével lezárni.

A Kossuth keze nyomát viselő iratok szinte mindegyike Heves és Külső-Szolnok vármegye nemesi közgyűlésének jegyzőkönyvei és iratai között maradtak fenn, melyek közül az előbbieknek IV-1/a, az utóbbiaknak pedig IV-1/b a levéltári jelzete. A továbbiakban teljes szöveggel közölünk iratokat. A közlésnél a mai helyesírás szabályait vettük figyelembe. A szövegekben csak abban az esetben változtattunk, ha a korabeli kifejezés értelemzavaró lett volna. Meg kell jegyezni, hogy erre csak néhány esetben kényszerültünk. A korban divatos volt a hosszú körmondatok alkalmazása. Ezeket, amennyiben lehetséges volt, több mondatra bontottuk úgy, hogy az eredeti szövegen nem változtattunk. Az iratokat kronologikus sorrendben közöljük. A dolgozathoz nem csatoltunk irodalomjegyzéket, mert csak eredeti iratokból dolgoztunk.

1848. június 17.

„Miután vésszel fenyegetett drága hon fölsegélésére a hű polgárok által hozott áldozatok között oly neműek is foglaltatnak, melyek a honvédsereg ruházattal ellátására szánják, az ezen hatóság részéről a segedelem gyűjtésre kirendelt bizottmányok ezennel oda utasítatnak, hogy a készpénzen kívül teendő olyatén adakozásokat, melyek az önkéntesek toborzásával foglalkozó zászlóalj, kormányok által felruházás tekintetéből elfogadhatóknak kijelöltenek egyenesen. Budapesten felállított zászlóalj kormányának szolgáltatassák át, annak az átvételéről szóló nyugtatványait jegyzékbe vegyék, s ekként úgy az ellenörködést mint az adományoknak folytonos világosságban tartását eszközöljék”³.

1848. június 18. Buda.

„A pénzügyi minisztertől, Heves Vármegye közönségének. Kérdés tétetvén az iránt, vajon nem lehetne-e az ország jelen szükségei fedezése ajánlatképpen begyűjtendő ezüst pénzeket a vidékeken visszatartani, és helyettük bankjegyeket beküldeni? Szükségesnek látom kijelenteni, hogy a begyűjtendő adakozások képezendvén egyik ágát azon készpénzbeli alapnak, melytől a magyar papíros pénz kibocsátása feltételeztetik, az ezüst pénzek visszatartása, ezen cél hova hamarabbi elérését akadályoztatná. Az adakozások be-

---

³ HML. Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/606. 1848:951.

gyűjtésével megbízott küldöttségek tehát oda lesznek utasítandók, hogy a felajánlott pénzeket azon nemben, mint begyűjtetnek szállítsák az illető magyar kincstári hivatalokba. A pénzügyi miniszter Kossuth Lajos”⁴.

1848. június 18. Budapest

„Heves Megye közönségének. A haza nehéz körülményei, melyek úgy annak köz, mint egyesek külön jogait és vagyonát vésszel fenyegetik szükségessé tevék, hogy e megyei közönséget a közelebbi közgyűlésen hozott VIII. törvénycikk 3. szakaszának mielőbb sikerben vételére figyelmeztetve, eleve felhívjam miszerint folyó évi április hó végével 221 275 forint 9 8/32 krajcár fizetetlenül maradt, valamint május hó 1-től október hó végéig járó 50 948 forint 9 4/32 krajcár így összesen 272 223 forint 18 12/32 krajcárt tevő hadiadónak, nem különben ugyanazon időre járó toborzási segélynek mielőbbi beszédése és a beszédett összegeknek az egri Sóhivatal pénztárába befizetése iránt kellően intézkedvén, a fenyegető veszély, a közös hazátóli elhárítására szükséges eszközöknek e szerinti előteremtésében hazafiúi buzgalommal járjon el. Lángoló honszeretete e megyei közönségnek ebbéli figyelmeztetésem biztos sikerétől leginkább kezeskedvén. A pénzügyi miniszter Kossuth Lajos”⁵.

1848. június 27. Buda

„A pénzügyi minisztertől, Heves Vármegye közönségének. Miután azon viszonyok, melyek folyó évi április hó 18.-i 25. P. M. szám alatti rendeletnél fogva, a belföldi arany és ezüstpénz neműek kivitelének megtiltását elkerülhetetlen szükségessé tevék, még folyvást tartanak, ugyanazon tilalom, további folyó évi július végéig terjesztetik ki, mi ezen megye közönségének kellő alkalmazása végett ezennel tudtul adatik. A pénzügyi miniszter Kossuth Lajos „⁶.

1848. július 6. Budapest

„A pénzügyi minisztertől, Heves Vármegye közönségének. Az 1848. évi III. törvénycikk 6. és 14. §-a értelmében mindazon tárgyaknak végrehajtása, melyek ezelőtt a királyi kincstárnak köréhez tartoztak, reám lévén ruházva, miután ugyanannak az 1715:15, és 1723:13. törvénycikkek , s hazánk több törvényein és folytonos törvényes gyakorlat alapján alakított harmincad csempészeti bíráskodás joga is pénzügyi osztályom kiegészítő részét képezné, valamint az ország harmincad jövedelmeinek, úgy a kereskedésnek s ezzel párosult iparnak biztosítása érdekében szükségesnek találtam érintett osztályom kiegészítő részéül, a volt magyar királyi udvari kamarai csempészeti bíróság helyébe, az igazság és kereskedelmi miniszterurak egyetértésé-

⁴ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/606. 1848:954.

⁵ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/606. 1848:953.

⁶ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/607. 1848:1083

vel egy különös ítélőszéket, harmincad csempészeti ítélőszék nevezete alatt újabb törvényes rendelkezésig alakítani. Ezen ítélőszék egy elnök, négy közbíró, s néhány fogalmazói egyénekből állván, a harmincad csempészeti esetekben, úgy valamint eddig a volt kincstár, fog az említett törvények és fennálló törvényes gyakorlat szerint hivatalában eljárni. A közjövödelmeket és a jogos üzletű iparosoknak és kereskedőknek keresetét biztosítani, s e cél elérése tekintetéből a csempészkedést lehetőleg gátolni, a kormánynak törvényes kötelességében állván, ezen kötelességnél, s a törvény által hivatalomhoz tartozó hatóságnál fogva rendelem, hogy a harmincad csempészeti ítélőszék által esetenként megkeresendő hatóságok, s tisztviselőségek a törvények értelmében segédkezeket nyújtsanak, s az említett ítélőszékek megkereső levél mellett hozzájuk küldendő ítéleteit pontosan végrehajtsák. A végrehajtásról szóló jelentéseket pedig ugyanannak átküldeni el ne mulasztás. Az eddigi gyakorlat szerint a kincstári részletek kegyelem útoni elengedésére a folyamodhatási határidő a honbeliekre, avagy azokra nézve kik az ítélet kézbesítése alkalmával az országban, vannak, hat hetekre, azok irányában pedig, kiknek kelméi vagy áruai a honban ugyan, de tulajdonosai az országon kívül vannak, három hónapi határidő engedtetvén, ez alatt kérő leveleiket a pénzügyi minisztériumhoz intézhetik, pénzügyi miniszter Kossuth Lajos”⁷.

1848. július 10. Budapest

„A pénzügyi minisztertől, Heves Vármegye közönségétől. A magánúton és hiteles alakban hozzám intézett jelentésekből sajnos kelle értesülnöm a felől, hogy hazánk számosabb vidékein ma is fennállnak még úgynevezett apró lottéria gyűjtő intézetek, melyeknél bécsi, linzi és gráci sorshúzásokra szedetnek betételek. Miután a budai, temesvári és kassai sorsjáték húzásokat még a volt királyi Helytartótanács megszüntette, annál kevésbé engedhető meg, hogy oly lottéria gyűjtő helyek álljanak fel, melyek a nép pénzét más ország kincstárának javára kiszivároztatják. És azért a megye közönségének meghagyom, hogy a hatósága alatt lévő ilyen intézeteknek, a rendelem vételétől számítandó első húzás utáni megszüntetését, azonnal teljesítse, a betevőknek különben is szabadságukban maradván netaláni nyereségeiknek 3 hónap leforgása alatt leendő kiadatását az illető helyen követelhetni. A pénzügyi miniszter Kossuth Lajos”⁸.

1848. augusztus 5. Budán

„A pénzügyi minisztertől, Heves megye közönségének. A magyar kétförintos pénzjegyek kibocsátása iránt a közlöny 58. számában közzétett rendelem ugyanezen jegyek leírásával egyetemben e megye közönségének má-

⁷ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/607. 1848:1123.

⁸ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/607. 1848:1124.

solatban ide rekesztve tudomásul, kebelében leendő kihirdetés és alkalmazás végett megküldetik.

A pénzügyi minisztertől: Ő császári királyi fensége főherceg István nádor, királyi helytartó kegyes jóváhagyásával az ország pénzügyi minisztere 5 millió forint ezüst pénz alapján, tökéletesen biztos fedezet mellett 12 ½ millió váltóforint erejéig, egy és kétforintos magyar pénzjegyek kibocsátását vévén munkába, miszerint a közforgalomban tapasztalt ezüstpénz hiány, ezen jegyek által pótolassék. Az ország közönsége ezennel a következőkről értesítetik:

1. A kétforintos magyar pénzjegyek ezennel forgalomba tételnek
2. Ezen kétforintos pénzjegyek ismertető leírása alább olvasható
3. Ezennel rendeltetik, hogy ezen jegyek, minden közpénztárakban akár adó, akár más bármely fizetéseknel név szerinti teljes értékükben, két ezüst forint gyanánt (egy forintokra három húszast számlálva) elfogadtassanak.

4. Ezen jegyeknek ezüst pénzei beváltására a Magyar Kereskedelmi Bank, a vele kötött szerződés nyomán, a közállomány által elegendő ezüst pénzzel ellátott ugyan, mivel azonban az ausztriai nemzeti bank hazánkban is nagy mennyiségben is forgásban lévő bankjegyeinek ezüst pénzei beváltását ez idő szerint, akként szorította meg, hogy egy személynek egyszerre csak 5 forintos bankjegy beváltását engedné meg, mivel továbbá ennek következtében a pénzügyminiszter, némelyeknek azon szándékáról értesült, hogy az ausztriai bankjegyekért magyar jegyeket cserélni, s ezeket nagyobb mennyiségben ezüstre beváltás végett mindjárt kezdetben bemutatni és így az ausztriai bankjegyeknek ezüst pénzre felváltását, a magyar pénzjegyek fedezésére rendelt ezüst pénzzel eszközölni szándékoznak.

Nehogy talán ily nemű kísérletek által saját pénzjegyeink ezüst alapja, rossz akaratúlag csökkentessék, közhírré tételük, hogy az ezennel forgalomba tett, két forintos magyar pénzjegyek, a pesti Magyar Kereskedelmi Banknál ezüst pénzre akármikor felváltatnak ugyan, ameddig azonban a bécsi bankjegyek beváltása iránti megszorítás tart, a beváltás itt is egy – egy személynél, egyszerre csak egy két forintos pénzjegyre szoríttatik.

Leírása a kétforintos magyar pénzjegyeknek:

Ezen jegyek papírosa fehér, s vízjel nélküli. A pénzjegyek 4” 9” magasak s 3” 8” szélesek. Az előlapon egy dombormű modorban vésett, s pirosan színezett arabeszk szegéllyel, s hasonlóan piros habzatú alapzat látható. Ezen alapzatot a szegélyezettől egy az utóbbinak rajza mellett elvonuló fehér vonal választja el. Magán az alapzat közepén pedig a 2 forint jelzet látszik halványan színezve. A szegélyzet alján közepett nyílás van hagyva, s e felett maga a habzott alaprajz is ív alakban kimetszve, a képen, hogy ezen üveg egy fehér mezőt képez, melyen a magyar címer, a magyar koronával feketén festve van lenyomva. Az előlap szövege részint az alapzaton, részint a sze-

gélyzeten szintén fekete nyomatú. A szegélyzeten látható rózsza alakú díszítésekben úgy felül, mint két oldalt arab 2. szám áll. A szegélyzet oszlopain a két forint névszerinti értéke német, tót, illír és oláh nyelven nyomtatott betűkkel van lenyomva. A habzatos alapzat felső részén ékes iratú vonásokkal kicifrázottn áll: Két forint, ez alatt pedig eme szavak: Ezen bankjegy két forintért, három húszast egy forintra számítva, minden közpénztárnál elfogadtatik és a Magyar Kereskedelmi Bank által akármikor ezüst pénzre felváltatik. Ez alatt állanak az aláírások hasonmásai (facsimilei) ily rendben: Kossuth Lajos m. k. pénzügyminiszter, Völgyi Ferenc magyar királyi kincstári Főpénztárnok, Rögler János m. k. bank pénztárnok. Végül hasonlóan még a habzatos alapzaton a címernek egyik oldalán a sor (series) van nyomtatva, másikon pedig egy nyomtatott vonalzat a bankjegy száma beírva. A hátlapot zöld alapzat, keskeny szegéllyel befoglalva képezi. Ezen alapzaton a pénzjegyek hamisítására és utánzóira szabott büntetés ötféle, úgymint magyar, német, tót, illír és oláh nyelven, fekete színekkel nyomtatva olvasható. Kossuth Lajos pénzügyi miniszter”⁹.

1848. augusztus 10. Budapest

„A pénzügyi minisztertől, Heves vármegye közönségének. Miután az ausztriai pénzügyminisztérium folyó év július 7-én kelt rendeletével az ausztriai álladalmi pénztárakat a magyar pénzjegyek elfogadásától eltiltotta a nélkül, hogy ez iránt a magyar minisztériumot csak értesítette volna is, kénytelenítve látom magamat, az ausztriai nemzeti bank által legközelebb kibocsátott 1 és 2 forintos bankjegyek elfogadásától, a magyar közpénztárakat szintén eltiltani. A pénzügyi miniszter, Kossuth Lajos”¹⁰

1848. szeptember 1. Budapest

„A pénzügyminiszterségtől. A törvényhozás határozata következtében az ország közönsége ezennel következőkről értesítetik. 1. A száz forintos magyar pénzjegyek legközelebb forgalomba fognak tétetni. 2. Ezennel rendelkezik, hogy ezen pénzjegyek minden közpénztárakban, akár adó, akár más bármely fizetéseknel névszerinti, teljes értékükben száz ezüst forint gyanánt (egy forintra három húszast számítva) elfogadtassanak. 3. Ezen pénzjegyeknek értékét a magyar álladalom minden javaival biztosítván, elfogadásukra nézve a magánosoknak semmi aggodalma sem lehet. 4. Ezen 100 forintos pénzjegyeknek ismertető leírása a következő.: A magyar 100 forintos pénzjegyek 7” szélességűek és 5” magasságúak. Az ötforintos jegyekkel egyazon papírból készítvén, melynek tudniillik sajátossága, hogy hígított kénsavval nedvesítve, rögtön feketévé változik, ezen fekete szín későbbben elmúlik a nélkül, hogy a papír vegyészeti minőségét elveszítené. A jegyek előlapján

⁹ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/608. 1848:1246.

¹⁰ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/608. 1848:1279.

dombormű modorban vésett és reneszánsz stílusban arabeszekből képzett, fekete könyomatú körvény (Rusman) látható. A körvény felső részén a magyar címer, alól egy női fej, a négy sarokban egymást átszegő négyszögek, s ezek mindegyikében római számmal száz (C.) van alkalmazva, mindkét oldalon tojásdad pajzsban ónnyomatban (typographia) látható a 100 szám. A fej és címer jobb és bal oldalán kanyarított finom rostélyzatú térben a „száz forint” négy nyelvben van nyomtatva. A körvény közepében finom rostélyzattal a 100 szám vésvé, e fölött pedig ónnyomatban olvasható: Száz forint. Ezen pénzjegy minden magyar álladalmi és közpénztárakban száz ezüst forint gyanánt, három húszast egy forintra számítva elfogadtatik, s teljes névszerinti értéke a közállomány által biztosítottatik. Kossuth Lajos pénzügyminiszter „¹¹.

1848. október 8. Budapest

„Az Országos Honvédelmi Bizottmány, Heves Megye közönségének. Tapasztalván, hogy az ország több hatóságai, a honvéd újoncokat nemcsak negyedrészen, amint rendelve van, hanem ezen túl egész számban is kiállítják. Ezen készségük a haza jelen körülményei közt szívesen fogadtatván, ezennel utasítva vannak az illető hadfogadó kormányok, hogy a hatóságok által hozzájuk bármi számmal utasítandó újoncokat elfogadván, azokból zászlóaljaikat megalakítsák, a feleslegről pedig a honvédelmi bizottmányhoz rögtön jelentést tegyenek, addig is ellátásáról gondoskodván. Önként következővén, hogy azon feles szám is a többi honvédekre szabott feltételek szerint kell, hogy az illető hatóságok által kiállítassék. A Honvédelmi Bizottmány nevében Kossuth Lajos elnök”¹².

1848. november 11. Pest

„Az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke, Heves megye egyetemének. Miután Pulszky Sándor honvéd alezredes úr, az eperjesi honvédkerület főparancsnokságon kívül egy tartalék seregnek, tüzérségi raktárnak, szervezési bizottmánynak alakításával és fegyverek szerzésével megbízott. Ennél fogva ezen hatóságnak meghagyatik, hogy fent említett alezredes úrnak eme megbízására vonatkozó mindennemű felhívását és rendeleteit a legszigorúbb felelősség terhe alatt haladéktalanul és pontosan teljesíteni, valamint egyáltalában működésében az általa kívánandó segédkezéssel lenni hazafiúi kötelességének ismerje. Az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke, Kossuth Lajos”¹³.

¹¹ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/609. 1848:1526.

¹² HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy ir. IV-1/b/608. 1848:1434.

¹³ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/609. 1848:1530.

1848. november 27. Pest

„Az Országos Honvédelmi Bizottmány, Heves megye közönségének. Hogy a lovas ezredeknek kiegészítésére e megye kebelében összevonandó tartalék századoknál az újoncok és lovak betanítása a téli időben is a kívánt jó sikerrel eszközöltessék, múlhatatlan szükség van oly helyekre, hogy az újoncok és lovak betanítás alkalmával a zord idők ellen megóvva legyenek. Annál fogva hivatkozva a Közlöny 163. száma alatt kibocsátott hadügyminiszteri rendeletére, e megyének meghagyatik, miként a Hadügyminiszteriumnak, 14 napok elforgása alatt múlhatatlan feljelentse, vajon a kijelölt állomási helyen, vagy hatóság kebelében, léteznek-e fedeles lovardák, és hol? Ezek hiányában pedig, ha vannak-e oly tágas csűrök, vagy színek, melyek e célra fordítandók lehetnének? A Honvédelmi Bizottmány, Kossuth Lajos, elnök”¹⁴

1848. december 4. Budapest

„Az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke, Heves megye közönségének. Az országos honvédelmi bizottmány az álladalom részére eszközendő mindazon szállítmányoknak és katonai erő szállításnak megtételére, melyek Szolnokon keresztül eszközöndők, ugyancsak ott lakozó Halassy Kázmér, Heves megyei szolgabíró bízván meg. Őt e célból szállítási kormánybiztosul kinevezte, minél fogva ezen megyének felelés terhe alatt meghagyatik, miszerint nevezett Halassy Kázmér urat az országos honvédelmi bizottmány által kinevezett szállítási biztosul tekintem, s megbízatása körében adandó rendeleteit teljesíteni múlhatatlan kötelességének ismerje. A Honvédelmi Bizottmány elnöke Kossuth Lajos”¹⁵

1848. december 10-én. Budapest

„Az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke Heves Megye közönségének

Csak pár napok előtt hallottuk, hogy I. Ferdinánd ausztriai császár, s Magyarországának e néven 5. királya lemondott trónjáról. Helyébe magát a trónnak birtokába nem volt, s így arról le sem mondhatott atyja is resignálván, az ifjú Ferenc József hercegnek, ez akarja a császári trónust usurpálni, ki legelső szavában azon szándékát fejezi ki, hogy Magyarországot is Ausztriába akarja olvasztani és így nemzeti, országos lététől megfosztani, s e végett fegyverrel meghódítani. Természetes, hogy a nemzet képviselői őt királynak el nem ismerék, miután ez ország és népe nem valami portéka, melyet birtokosának elajándékozni lehetne. És íme! Ámbár a király ki a nevében elkövetett istentelenségek által a nemzet ragaszkodását méltán elvesztette, lemondott. Ferenc József pedig a trónnak sem nem közvetlen törvényes örököse,

---

¹⁴ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/610. 1848:1593.

¹⁵ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/610. 1848:1619.

sem a nemzetnek nem koronás királya, mégis valami névtelen császárnak parancsára hivatkozva, egy új rabló főnök, valami Slick, Galíciából beütött Sáros megyébe. Azt mondja, hogy ő a császár nevében és általa küldve jön. El ne felejtjük, hogy a császári és királyi név azon köpönyeg, melynek viselésére a rablók, gyűjtogatók és gyilkosok a Kamarilla megbízásából magukat feljogosítva hirdetgetik. De hiszen rosszul számoltak ők! A magyar nemzet nem birka, hogy nyakát jószívű barátsággal a bárd alá tartsa, s a császári királyi névvel takargatott gazsággal is már jóformán megismerkedett, s nem egykönnyen hagyja magát akár hitszegő ígéretek, akár fennhéjázó fenyegetések által megcsaladni. A magyar nép tudja immár, hogy e harc és háború magának és gyermekeinek, kiirtására, őseitől öröklött földjének idegenek általi elfoglaltatására, szóval a magyar faj elpusztítására vagyon célozva. Azért az országnak törvényes kormánya a honvédelmi bizottmány, teljes bizodalommal és legszilárdabb reménnyel is viseltetik ügyünknek –mely a szent igazságé– diadala felől, s nem késik a megyének is honszeretetükről és szabadság iránti érzelmeikről ismert lakóit felszólítani, mindannyiszor, hányszor azt az oly sokfelől szorongatott haza szükségli. Felszólítani pedig különösen jelenleg is, hogy felkeljen, s mint a fergeteg, omoljon a gaz ellenségre, mely Sáros megyébe bizonyos Slick rabló főnök vezérlete alatt beütött. A nemzet kormánya sehol sem mulasztja el egyes megyék terheinek könnyítésére munkálni, mint ezt Heves vármegye irántis közelebbi napokban bebizonyítja, midőn újoncállítási költségeinek könnyebb fedezhetése végett 100 000 pengő forintokat küldött Puky kormánybiztos kezeihez. De éppen mivel a kormány hol kell ott segít, annyival inkább megvárja, hogy hol a közhaza veszélye kiált, ott a védő karok ne vesztegeljenek. Fel hát Heves magyar népe! A haza hív védelmére! Keljen fel a Tiszának derék lakossága, s mint tavaszkor a folyó, úgy öntse el a rabló csordát. Fel kivált ti fürge magyar lovasok, kik mint a villám szoktatok járni, kik előtt földre ömöl az ellenség. Fel hát mentől többen! Ne féltse senki lovát, az ország kártalanítani fogja őt, ha benne kárt szenvedne. Ne féltse senki magát és övéit, a haza e legjobb édesanya, gondoskodni fog róla ha megsérülne, és övéiről, ha az igazság, és szabadság szent ügyéért dicső halált halna. Fel! Fel! Magyar nép! Ha felkelsz, akkor elleneid lebuknak, de ha fel nem kelsz, akkor elleneid lefognak láncolni. Az országos honvédelmi bizottmány kiküldi Almásy Pál és Recsky András képviselőket, mint teljes hatalmú kormánybiztosokat, rendezni az e megyebeli népfelkelést. Miért is e megye közönsége utasíttatik, eljárásukban a közös haza oltalmára néki –szokott hazafiúi lelkesedése szerint segédkezet nyújtani. Az Isten akként áldja meg Hevesnek magyar népét,

miként ő a hon iránti kötelességét teljesíteni kész lesz. A Honvédelmi Bizottmány elnöke, Kossuth Lajos”¹⁶.

1848. december 13. Budapest

„Az Országos Honvédelmi bizottmány. Miután a Kassa melletti veszteség a hazát méltán nagy aggodalomba ejtette, az ország épsége megkívánja, hogy Schlick a maga seregével előnyomulásában nemcsak meggátoltassék, hanem kivezettessék, sőt megsemmisíttessék. Minden véderőt össze kell vonni, minden lehető eszközét a győzelemnek előteremteni. Mi fontosnak tartja a kormány ez országrész csendben tartását, mely erejének egyik kútfeje. Bevallotta akkor, midőn a hadügyminisztert a sereg vezérletével megbízta. Épp azon okból Szemere Bertalan urat teljes hatalmú kormánybiztosnak a honvédelmi bizottmány ezennel kinevezi, akképpen, hogy Gömör, Abaúj, Szepes, Sáros, Torna, Zemplén, Szabolcs, Borsod, Heves, Pest vármegyékben, a Hajdú és Jászkun kerületekben, mindent tehessen, rendelhessen, parancsolhasson, amit az ellenség meggyőzésére, megsemmisítésére, szükségesnek és kívánatosnak tart. E tekintetben rendeleteinek a megnevezett megyék és kerületek, sőt a már kinevezett kormánybiztosok is pontosan és felelősség terhe alatt minden feltétel nélkül engedelmeskedni kötelességüknek ismerjék. Különben semmi szín alatt nem cselekedvén. Az Országos Honvédelmi Bizottmány Kossuth Lajos elnök”¹⁷.

1848. december 14. Budapest.

„A Honvédelmi Bizottmány elnöke Heves Megye közönségének. Halassy Béla ezelőtt több hetekkel a honvédelmi bizottmány előtt megjelenvén, azt állította, hogy ő az Erdélyt fenyegető ellenség ellen Szabolcsban nagyobb számú önkénteseket kiállított, s ezeknek előleges költségéül az álladalmi pénztárból 1000 pengő forintot felvett. Miután azonban a honvédelmi bizottmánynak hivatalos úton nem csak az jutott tudomására, hogy nevezett Halassy Béla Szabolcsban egyetlen egy önkéntest sem állított, hanem arról is értesült, miként ő a kérdéses összeget elkártyáztván, az álladalom pénzével ily hűtlenül sáfárkodott, annál fogva az országos honvédelmi bizottmány az állomány kármentesítését eszközölni kötelességének tartván, felhívja e megyét, hogy arról van e Halassy Bélának Hevesben, vagy más megyében vagyona? Erről haladék nélkül értesítse. A Honvédelmi Bizottmány elnöke Kossuth Lajos”¹⁸.

1849. január 2. Szolnok

„A Honvédelmi Bizottmány elnökétől, Heves Vármegye közönségének! A Tisza Szabályozási Társulat munkáinak előmozdítására 1200 horvát fo-

---

¹⁶ HML Eger v. ir. V-1/b/510.

¹⁷ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/610. 1848:1639.

¹⁸ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:4.

goly Heves Megyébe rendeltetett, melyek most Tiszabőn, Roffon és Taksony pusztán vannak, mindenütt egyharmadban elszállásolva. Mivel azonban a Tisza szabályozás munkálatai most a beállott kemény idő miatt nem folyhatnak, más részről pedig nevezett helyeken a foglyoknak sem biztosítása, sem ellátása az ottani csekélyebb lakosság nagy terheltetése nélkül nem eszközölhető, annál fogva ezen foglyoknak Kunhegyesre és Madarasra, mint olyan helyekre, hol mind biztosításuk, mind ellátásuk könnyebben megtörténhetik. A mellett mihelyt az idő megengedi, a Tisza szabályozási munkákra is alkalmaztathatnak elrendeltetvén. Ez iránt a Nagykunsági kapitányi hivatal is egyszersmind értesítettvén, ezen megye közönsége oda utasíttatik, hogy a Nagykunság kapitányával magát érintkezésbe tevén, ezen foglyoknak biztos elszállítása és ellátása körül gondoskodják. A Honvédelmi Bizottmány nevében, Kossuth Lajos elnök”¹⁹.

1849. január 24. Debrecen.

„A Honvédelmi Bizottmány elnöke, Heves Megye közönségének. Zsadánszky Dániel honvéd hadnagynak megengedvén, hogy vezetéknevét Zsadányi-ra változtassa. Az ez iránt beadott folyamodványa a neki teendő kézbesítés végett oly meghagyással visszaküldetik, miszerint tőle a szabályszerű 6 pengő forint díjat behajtsa. A Honvédelmi Bizottmány elnöke Kossuth Lajos”²⁰.

1849. február 2. Debrecen.

„Az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke, Heves Megye közönségének. Feljelentetvén, hogy a hadseregeink egyes csapatai, ide s tova keltükben a néptől olykor jogtalan dolgokat, ingyen takarmányozást, vagy élelmezést követelnek, szóval visszaéléseket követnek el. De egyszersmind az is tapasztaltatván, hogy ennek egyik oka abban rejlik, miszerint a megyék és hatóságok alsóbb tisztviselői, szolgabírák, s községi elöljárók, kötelességeik teljesítésében, melyet ily zavaros körülmények közt szorosán teljesíteni kétszeres buzgalommal kellene, hanyagul járnak el, s többnyire a hadtestek mozdulatait figyelemmel sem kísérik. Sőt hivataloskodási körüktől, gyakran éppen távol vannak. Ennél fogva a honvédelmi bizottmány, mint egy résztől a hadseregek parancsnokait, a katonaság fuvarozása, élelmezése, s elszállásolása iránt kiadott, szabályozó rendeletek szoros megtartására és tartatására utasítja. Úgy más részről szigorú felelet terhe alatt meghagyja és parancsolja e megye hatóságának is, hogy tisztviselőit oda utasítsa, miszerint mindannyiszor amennyiszer egyes hadcsapatok, vagy egész sereg is átvonuló, vagy állomásozó állapotban van, mindenik tisztviselő maga kijelölt hivatali helyén legyen. A népnek utána lásson, örködjék és vigyázzon, hogy visszaélések ne

¹⁹ HML. Heves és K.-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:38/a.

²⁰ HML Heves és K.-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:150.

történjenek, a nép ne zsaroltassék, s ha mégis történnek, azok rögtöni orvoslás végett, az illető katonai csapat parancsnokságának azonnal feljelentessenek, az okozott kárt, ha mindjárt meg nem téríttethetnék, tisztviselői ellenjegyzésük melletti kimutatásban ide felterjesztetvén. A nemzet kormánya a nép terheit nem, hogy súlyosbítani, de kicsinyíteni akarja, hogy azonban azt tehesse, megkívánja, hogy rendeletei pontosan és szigorúan végrehajtsanak. A hanyagság sokszor annyi kárt tehet, mint az árulás, s a tisztviselő, ki hanyagsága által vétkezik, a hanyagságából hazánkra hárulható káros következtések súlya szerint fog büntettetni. Az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke, Kossuth Lajos”²¹.

1849. február 3. Debrecen.

„Az országos honvédelmi bizottmány elnöke Heves megye közönségének. A tüzérség főparancsnokságának jelentése szerint a töltény készítésre megkívántató papíros már fogyatékán lévén, azért nehogy a töltény készítés addig is, míg az egyéb, illető helyeken tett intézkedések megvalósíttatnak, megakadjon, e megye közönsége fölszólíttatik, hogy a régi, hasznavehetetlen lajstromíveket, a lehető legrövidebb idő alatt, Nagyváradra a tüzérség főparancsnokságához megküldje. Az Országos Honvédelmi Bizottmány elnöke Kossuth Lajos”²².

1849. február 10. Debrecen.

A Honvédelmi Bizottmány elnöke, Heves megye közönségének. Dévaványa régi adózó lakosai folyó hó 6-áról felterjesztett felségfolyamodványukban a nemesi hadnagyi széknek, amennyiben az csak visszaélésekre szolgáltat alkalmat, holott nemes és nem nemes elkülönöztetik, megszüntetését kérvén, egyszersmind folyamodványukban a megye ez iránt szóló határozatára hivatkozván, oda utasíttatnak önök, hogy azon irományokat, melyek e tárgyban önöknél léteznek, küldjék fel a honvédelmi bizottmányhoz. A Honvédelmi Bizottmány elnöke Kossuth Lajos”²³.

1849. február 15. Debrecen.

„A Honvédelmi Bizottmány? Heves Megye közönségének. Önök folyó hó. 9-én 230. szám alatt keltezett abbeli felterjesztésére, mely szerint a Cibakházi lakosoknak e hó 4-én vívott csata alkalmával égési káraikat megtéríttetni kérik, válaszoltatik. Miként folyó hó hetedikéről 1584. szám alatt kelt rendelet folytán a Mesterházy őrnagy által felmutatott becsár szerinti kárpótlás az álladalom pénztárából már kiszolgáltattott, Mesterházy őrnagy bíztatván

---

²¹ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:121.

²² HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:128.

²³ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:104.

meg, hogy a kárpótlási összeget a károsodottak között ossza ki. A Honvédelmi Bizottmány Kossuth Lajos elnök”²⁴.

1849. február 15. Debrecen.

„Az Országos Honvédelmi Bizottmány Heves megye közönségének. Ajtay Lajos szolgabíró folyó hó 9-én a honvédelmi bizottmány elnökéhez intézett felterjesztésében, czompodai birtokos Újhelyi Móric megkeresésére ez által feltalált, salétrom nélküli lőpor tárgyában rendelkezést kér tétetni. Minél fogva önök oda utasítsák nevezett Újhelyi Móricot, hogy újonnan feltalált lőporából jókora mennyiségű készlettel siessen azonnal Debrecenbe, hol kísérlet végett azonnal meg fognak tétetni a szükséges intézkedések. A Honvédelmi Bizottmány nevében Kossuth Lajos elnök”²⁵.

1849. február 20. Debrecen.

„A Honvédelmi Bizottmány Heves megye közönségének. Kebelükbeli Mezösas helységben lakó Komáromy Józsefné folyó hó 17-én feljelentvén a honvédelmi bizottmány elnökének, miszerint nyomasztó betegségben régóta sínylődő férje, s három gyermekei élet fenntartására vonatkozó gondjait azon sanyarú csapás is nehezíti, hogy bekövetkezendő aggkorának reméllett támaszait, három fiát, az édes haza megmentésére Erdélybe küldvén, ezek közül kettő a Szeben alatti véres csatában elhullott, a harmadik pedig ugyanazon csatából sebesülten tért haza. Ezen könyörtelen állapotában kéri magát némi segélypénzzel megvigasztaltatni. E kérelem folytán oda utasíttatik a megye közönsége, hogy a nevezett családanya panaszos ügyét minden ágazataiban megvigasztaltatva, ügye miben létéről, hová előbb kimerítő jelentést tegyen. Az előadás valósága esetében tudtul adván a nevezett szegény özvegynek, hogy neki gyámoltalanságában támaszt nyújtani a kormány szent kötelességének tekinti. A Honvédelmi Bizottmány nevében Kossuth Lajos elnök”²⁶.

1849. április 12. Eger.

„Eger városa részéről Schaffer János főbíró s helyettes polgármester elnöklete alatt képviselői gyűlés tartatván, mely alkalommal, elnöklő polgármester előadá, hogy oly tárgy adta elő magát, mi végett jelen gyűlést összehívátá, mely Egernek rég fő óhajtása volt, mely városunk előhaladására felvirágzására legnagyobb befolyással van. A felső vidéket Egerrel kapcsolatba hozó szarvaskői útvonal megcsinálása, mely útvonali terv megcsinálására nemrég városunkban személyesen megjelent országos elnök Kossuth Lajos, a helybéli mérnököket felszólította. A terv megkészülvén, de akkorra országos elnök úr, városunkból távozván, utána kellett küldeni. Mely terv, hogy országos elnök úrnak kezébe nem jutott, tudomására jövén elnöklő

²⁴ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:114.

²⁵ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:115.

²⁶ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:118.

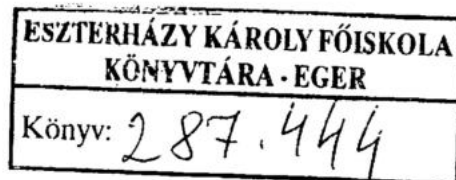
főbírónak. Felkérte a terv készítő mérnököket, annak rögtön újra csinálására. Ezen újólag elkészített tervvel azonnal országos elnök úr után sietett néki személyesen átadandó. Útba találván ötöt, véle nem beszélhetett, s a tervet is csak titoknokának adhatta át. Elé terjeszté ezt a városi tanácsnak és levelet kívánt íratni Debrecenbe lévő képviselőknek Csíky Sándornak, hogy ezen tárgyat mindenkép elő mozdítsa, s azért kívánja a képviselők tanácskozása alá bocsátani vajon kivel íratasson, vagy küldöttség választatván az küldésen ezen igen fontos tárgy előmozdítása, minél előbb létesítése végett országos elnök úrhoz. Továbbá, hogy annál nagyobb igyekezetet mutasson Eger városa ezen út megcsinálására. Jónak látná megyei főmérnök Lipkos József számítása iránt, az elsődleges munkálatok megtételére a város pénztárából az állomány általi megtérítés reményében 100 ezüst forintot előlegezni”²⁷

1849. április 21. Debrecen.

„Az ország kormányzója, Heves megye közönségének. Kis András Heves megyei Átányi lakos folyamodása, melyben Gyulai Pál tenki közbirtokos ellen helyette lovas önkéntes lévén –követeléseket támaszt– e megyéhez megvizsgálás és elintézés végett áttétetik, jelentésre bevéartván. Az ország kormányzója, Kossuth Lajos”²⁸.

Rövidítések:

HML = Heves Megyei Levéltár
ir. = irat, iratai
közgy. = közgyűlés, közgyűlési
K-Sz. = Külső – Szolnok
v. = város

²⁷ HML Eger v. ir. V-1/b/510.

²⁸ HML Heves és K-Sz. Vármegye közgy. ir. IV-1/b/611. 1849:193.